

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Responsa Moralia In Causis Justitiæ Commutativæ De Restitutione & Contractibus

Heislinger, Anton

Ingolstadij, 1726

Casus XIV. De Obligatione corrumpentium Cerevisiam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40194

C A S U S XIV.

De obligatione corruptentium cerevisiam.

Celsissimus quidam Princeps, ut commodius suam cerevisiam albam tam subditis quam externis distraheret, in certo quodam loco sui territorii monopolium quoddam erigit, ad quod continuo quamplurima dolia cerevisiae albae mittuntur pro certo districtu inde distrahenda. Huic negotiationi praefecit Cajum. Hic autem ex singulis fere dolis subtrahit tres vel quatuor mensuras, servituras in potum ordinarium super mensam sibi & caeteris domesticis: spatium vero vacuum aqua replet: hoc idem facit, si dolia aut aliunde jam vacua ex parte adducuntur, vel propter moram, quae nonnunquam intercedit, antequam omnia distrahantur, aliquid cerevisiae evanescit. Ultra hoc ex dolis quibusdam, in quibus etiamnum fermentat cerevisia, pariter aliquid cerevisiae subtrahit, ne frustra effluat, quod itidem a domesticis absumitur.

Q. 1. Utrum Cajus peccet contra justitiam subtractione cerevisiae & aquae in hujus locum affusione?

Q. 2. Quam graviter contra justitiam noster Cajus peccaverit?

Q. 3. An & quanta obligatio ad restituendum detur?

Q. 4. Utrum affundere aquam liceat, ut dolia jam vacua impleantur, vel cerevisia, quae ob moram distractionis interea evanuit, suppleatur?

S Y N O P S I S.

1. *Triplex in hoc casu proposita difficultas explicatur.*

§. I.

Resolvitur primum quaesitum.

Utrum Cajus peccet contra justitiam per subtractionem cerevisiae &c.

2. **A** sseritur nequaquam ista Cajo licita esse.

facultatem Cajo concedere.

3. *Satisfit objectioni.*

5. *Neque est paritas inter aurigas & talem officialem.*

4. *Emptores non sunt praesumendi hanc*

§. II.

§. II.

Resolvitur alterum quæsitum.

Quàm graviter noster Cajus contra justitiam peccaverit?

6. **P**er singulas acceptiones peccavit graviter, si qualibet ad quantitatem magnam pervenire intendebat.
7. Et repetite acceptiones fuerint moraliter interruptæ.
8. Etiam sine hoc animo graviter peccavit, si post factas aliquot acceptiones primum advertat, se jam quantitatem magnam taliter accepisse, vel proxime completurum, & hanc compleat, vel jam acceptam retineat.
9. Et si ponamus ultimam subtractionem in quantitate priores non excedere.
10. Excusabitur tamen a gravi ob magnam temporis distantiam aut animam ablatam breviter restituendi.
11. Idem peccabit graviter, si advertens jam magnam à se acceptam summam fuisse, ulterius quatuor vel tres mensuras subtrahat.
12. Licet hæc ultima subtractio in se levis sit.

§. III.

Resolvitur tertium quæsitum.

An & quanta obligatio restituendi nostro Cajo in hoc casu incumbat?

13. **A**fferimus obligationem istam fore gravem. particulari magnum damnum illatum fuisse.
14. Et si permitamus ab eodem nulli

§. IV.

Resolvitur quartum Quæsitum.

Utrum affundere aquam liceat, ut jam vacua adducta dolia impleantur? vel cerevisia ob moram distractionis intereri evanescentes supplicatur?

15. **S**upponimus emptoribus de pretio nihil remitti licet dolia sint aliquantulum evacuata. defectus emptoribus restituendus erit.
16. illisque in hoc pretium consentire, eo quod adsit promissa quantitas & mensura.
17. Hinc per se omnium mensurarum
18. In venditione ad corpus nequam unquam saliter quantitas solum exprimitur demonstrative.
19. Quandonam venditio ad corpus fiat.

20. Suppleri defectus debet, licet inadvertenter vacua dolia distracta fuerint.
21. Illicitum eidem pariter est defectum aquâ supplere.
22. Neque excusat, quod bibentes affusam aquam non discernant.
23. Quid in tali casu ejusmodi officii faciendum, ostenditur.

Triplex difficultas in hoc casu reperitur. Prima, utrum Cajo liceat ex singulis vel aliquot doliis extrahere tres aut quatuor mensuras, suæ ac suorum sustentationi applicandas, & postea dolia taliter evacuata vendere, aut defectum subtractæ cerevisiæ affusâ aquâ supplere?

Secunda. Utrum pariter affundere aquam eidem liceat, quando dolia ex parte jam vacua fuerint adducta?

Tertia. An cerevisiam aliquam extrahere & ad suum suorumque usum convertere possit, ne ista ob fermentationem cerevisiæ frustra effluat?

§. I.

Resolvitur primum quæsitum.

Utrum Cajo peccet contra justitiam subtractione cerevisiæ, & aquæ in hujus locum affusione?

Respondeo & dico. Nequaquam Cajo licitum esse, ut ex singulis doliis extrahat tres, quatuor, vel quinque mensuras, sui & suorum sustentationi applicandas. Probatur. Nulli rationabiliter invito licet rem suam auferre: atqui dominus cerevisiæ, ipse scilicet princeps, in cujus officiis occupatus est Cajo, quoad hoc est rationabiliter invitus: ergo. Probatur minor. Cajo noster jam habet honestum & sufficiens salarium à principe determinatum: ergo princeps rationabiliter ægrè feret, si sciat totidem mensuras ex quolibet dolio ad sustentationem Caji & suorum extrahi, & hac ratione non integram & ex contractu debitam mensuram ementibus civibus distrahendam, vel

affusâ aquâ notabiliter deteriorandam cerevisiam fore.

Probatur 2. tales praxes sunt injuriosæ toti communitati, in cujus commodum avecta fuerat cerevisia: ergo. Probatur antecedens. Tota communitas, quæ à Cajo emere debet cerevisiam, habet verum jus obligandi præfectum, uti & famulos illius, ne hac ratione corrumpant cerevisiam: ergo agendo contra jus istud peccabit contra justitiam. Probatur antecedens; cum communitas obligetur à principe ad hanc cerevisiam certo & determinato pretio emendam à Cajo principis officiali; & aliam comparare prohibearur; poterit illa ex voluntate principis, obligantis se pro tanto pretio ad cerevisiam bonam &

& justam suis subditis vendendam, præfectum obstringere, ne ipsa, communitas scilicet, ob hunc finem, ob solum scilicet commodum præfecti, justò minorem mensuram accipiat; vel affusa aquâ deterioratam.

Confirmatur. Merx seu cerevisia vendenda debet habere requisitam bonitatem, proportionatam quantitati taxati pretii, uti etiam promissam mensuram: atqui taliter diminuta vel affusâ aquâ deteriorata cerevisia non est proportionata quantitati pretii, cum nihil remittatur ex pecunia pro pura cerevisia, & integrè completis doliis, perfolvi debita; ergo.

Confirmatur 2. si ego scirem aliquam comunitatem haurire aquam ex certo quodam fonte, & istum inficerem, omnes dicerent, me peccasse contra justitiam in talem comunitatem: ergo etiam extrahens quatuor aut tres mensuras cerevisiæ ex singulis doliis, intra comunitatem distrahendis, peccat contra justitiam in comunitatem. prob. conf. etiam ex hac extractione redundat damnum in comunitatem; cum emptores in singulis doliis postmodum defectum trium aut quatuor mensurarum patiantur, pro quibus tamen consuetum pretium perfolverunt.

Confirmatur 3. qui ponit triticum in loco humido, aut aquam affundit, ut turgeat, & plures mensuras impleat. Item: qui lanam & sericum, ut graviora & ponderosio-

rasiant, madefaciunt; peccant contra justitiam; quia non obstante æquali bonitate datur minus in pondere & in mensura, quam dari debeat: ergo etiam peccabunt, qui affundendo aquam faciunt cerevisiam deteriolem, aut extracta cerevisiâ distrahunt cerevisiam in minore mensura vel quantitate pretio tamen integro.

Confirmatur. Qui scienter & de industria non servat æqualitatem inter mercem ac pretium in venditione, peccat contra justitiam: atqui hoc fit in præsentis casu: ergo.

Probatur 3. si hæc praxis foret licita, tunc ob præsumptum tacitum consensum supervenientium postmodum emptorum: hæc ratio nulla est. Probatur minor. Si hic posset præsumi, ratio foret quia etiam aurigis licet aliquid ex cerevisia, quam vehunt subtrahere &c. sed hæc ratio nulla est. Probatur minor. Licentiam istam aurigis nequaquam ultroneo consensu permittunt, sed coacti atque invitati, eò quòd illam praxin impedire nequeant, hinc ejusmodi praxin tanquam sibi damnosam positivè improbant, atque ut suis juribus contrariam condemnant. Quis enim non ægerrimè ferat, mercem integro pretio à se comparandam priùs ab alio corrumpi & deteriorari?

Dices: Subtractionem quatuor vel quinque mensurarum cerevisiæ, & affusionem totidem mensurarum aquæ, nequaquam obesse bonitati cerevisiæ.

Respon-

Respondeo, transmissio antecedente; nego consequentiam: ratio est, quia nihilominus aliquod damnum patiuntur emptores; si enim affusio tantæ mensuræ aquæ relinquit adhuc cerevisiam bonam, poterunt ipsimet emptores tantam aquam affundere, ac in suum commodum convertere: ergo hoc commodo spoliabuntur injustè à nostro Cajo. Item caupones possent ex affusa hac aqua comparare pretium totidem mensuris cerevisiæ correspondens, posito, quod liceat tantum aqua affundere cerevisiæ, quantum nequaquam bonitati cerevisiæ obfuerit.

4 Contra eandem objectionem est add. Etiam si emptores hanc licentiam concederent aurigis, eandem tamen minimè concedunt tali præfecto, neque hoc de iis præsumi potest. Probatur: aurigis præsumuntur concedere, quia illa subtractio cerevisiæ, & loco hujus affusa aqua videntur bonitati cerevisiæ necdum, saltem notabiliter, obesse. Ex opposito si cerevisiæ jam ab aurigis Baptizate ipse etiam Cajus, postea affundat totidem mensuras aquæ, vel detractæ cerevisiæ nihil substituatur, absque dubio magis deteriorabitur vel diminuetur in quantitate cerevisiæ.

Accedit, quòd vectores ordinariè sint pauperes, quibus necessaria ad sui sustentationem vix adsunt: ejusmodi autem officialis sufficientibus mediis & congruo salario est instructus: ergo de emptoribus non erit præsumendum quòd cum proprio suo damno velint hanc praxin permittere nostro Cajo.

Probatur conclusio 4. Si praxis ista circa cerevisiam foret licita, eadem etiam uti possent cenopolæ, seu qui absentium venditorum vinum in cella quadam asservant, civibus intra annum pro debito pretio distrahendum; possent scilicet etiam isti aliquot mensuras vini subtrahere, & in harum locum affundere aquam, vel deterius quoddam vinum, & his non obstantibus consueto pretio illud vendere, subtractumque in suum commodum applicare: & si hoc conceditur esse licitum cerevisiæ aut vini venditoribus, id ipsum permittendum erit aliis mercatoribus circa suas merces: hoc autem videtur esse nimium: ergo &c.

Probatur 5to. Res aliena non potest fieri nostra, si desit titulus habilis acquirendi domini: sed nostro Cajo deest omnis habilis titulus: ergo &c.

§. II.

Resolvitur alterum quæsitum.

Quam graviter peccarit contra justitiam noster Cajus?

6 Dico 1. Si Cajus noster per singulas subtractiones paucarum mensurarum sæpius repetitas intendit paulatim ad quantitatem magnam

nam pervenire, eundem graviter per singulas acceptiones peccatum. Ita communis cum Lessio *cap. 12. dub. 7.* Thoma Sanchez *lib. 7. in Decalogum c. 21. n. 2.* Lugone *disp. 16. n. 36.* Probatur singulæ acceptiones sunt actualis executio, actusque imperati à prima intentione moraliter peccaminosa procedentes; ergo etiam illæ singulæ sunt mortales. Probatur consequentia. Actus externi desumunt suam denominationem ab actibus internis imperantibus: ergo &c. Probatur etiam prius antecedens. Procederent singulæ acceptiones ab intentione acquirendi summam gravem modò juxta dicta injusto: sed hæc intentio est graviter peccaminosa. Probatur. velle acquirere rem alienam in magna quantitate invidis graviter dominis, est intentio graviter peccaminosa & contraria decimo præcepto decalogi. *Non concupisces rem proximi tui.*

7 Ut autem nostra assertio locum habeat; est necessarium ut ejusmodi acceptiones procedant à voluntate moraliter interrupta per unum, imò & plures dies; si enim ab eadem moraliter nunquam interrupta voluntate procederent; juxta Tabernam ejusmodi minutæ acceptiones non essent totidem completa mortalia, sed unum solum moraliter delictum grave.

8 Dico. 2. Si absque animo magnam quantitatem sibi appropriandi ex occasione tantum successivè sub-

traxit aliquot mensuras; post factas autem tales aliquot acceptiones primum advertit, se jam quantitatem magnam taliter accepisse; vel proximè adhuc per unicam acceptionem completurum esse; eundem graviter peccaturum, si talem quantitatem parvam adhuc subtrahat, vel jam acceptam quantitatem magnam retineat. Ita communis cum Lugone *de just. disp. 16. sect. 3.* Molina *disp. 668.* Sporer *T. 5. c. 5. n. 37.* Moya *T. 6. D. 4. Q. 4. n. 8.* La Croix *Lib. 3. p. 1. n. 1005.* Probatur in tali casu noster Cajus jam incipit voluntariè detinere rem alienam in magna quantitate, insuper advertenter facit, ut à parte rei detur illud, quod Lex graviter prohibet: ergo &c. Probatur antecedens. Lex graviter prohibet gravem damnificationem proximi in bonis fortunæ, uti etiam retentionem in magna quantitate: sed ille advertit hanc apud se fieri, si modicum adhuc quid accipiat quod complet antea accepta in ratione quantitatis magna. Quod confirmatur, qui una cum quantitate antea subtracta retinet ultimum in se leve ablatum, peccat graviter: ergo etiam ultima acceptio, licet secundum se sit levis, fiet etiam gravis, si jungatur cum prioribus ablationibus.

Confirmatur. 2dò Qui inadvertenter die esuriali sæpius aliquid parum comedit, si postea advertat, se magnam quantitatem, à lege esuriali prohibitam, comesturum esse, casu quo parum aliquid adhuc comed-

rit,

rit, ille comestione etiam modicæ materiæ violabit in tali casu jejuni-um: ergo &c. Idem patet etiam in laborantibus die festivo distinctis vicibus, vel qui inadvertenter jam laboravit sesqui horâ, postea autem id advertens laborem adhuc per dimidiam horam continuet.

9 Dices: Ultima subtractio non excedit in quantitate priores similes: ergo cum priores non fuerint mortales, neque erit postrema. Respondeo: nego consequentiam. Ratio est, quia postrema volitio imperans ultimam subtractionem pro suo objecto totali ponitur habere omnes etiam priores, has autem non habuerunt priores volitiones, quæ antea factas subtractiones imperaverant.

10 Adimus tamen, excusationem à gravi peccato adfuturam, si animus adfuerit, ablatam breviter restituendi; aut si inter illam obligationem ac cæteras præcedentes tanta esset temporis distantia, ut ratione hujus quantitas olim ablata non coalesceret in unum cum hodierna subtractione. Ratio prioris est, quod tunc dominus non foret rationabiliter graviter invitus, eò quod brevis illa detentio parum detrimenti domino afferet. Ratio posterioris est: si tanta distantia inter præcedentes acceptiones, & hanc ultimam intercedat, ut hæc cum prioribus non coalescat in unam; acceptio ultima non est graviter prohibita à Lege Justitiæ: ergo neque peccabitur graviter. Prob. a. per illam læsus in

talibus circumstantiis nequaquam graviter damnificatur: ergo neque prohibita est graviter Lege Justitiæ, quæ gravitatem suæ obligationis accipit ex gravitate damnificationis. Prob. a. illa ultima læsio nec est gravis in se, nec ut accepta cum prioribus: hoc ipso enim, quod cum prioribus non coalescat ultima in unam acceptionem, non poterit hæc accipi ut unam quandam cum prioribus acceptam ablationem constituens.

11 Dico 3. si Cajus postquam advertit, se jam magnam & ad mortale sufficientem quantitatem accepisse, postea iterum subtrahat quatuor v. g. cerevisiæ mensuras, eundem peccare mortaliter, licet ablatio quatuor mensurarum in se spectata sit venialis. Ita sentiunt Rebellus, Sanchez. cit. cap. 21. n. 7. Lugo. Disp. 16. n. 43. § 44. Dicastillo Lib. 2. T. 2. Disp. 9. num. 59. Amicus de peccatis Disp. 23. n. 233. Oviedo de peccatis contro. 4. n. 114. probatur conclusio 1. In tali casu subtrahens quatuor mensuras supra gravem quantitatem jam antea acceptam, & illam priorem summam gravem, & hanc alteram minorem, intendit sibi injustè applicare, ac retinere: ergo peccat graviter. Probatur anteced. intendit summam ex utroque compositam sibi injustè attribuere: priorem etenim cognoscit sibi jam applicatam fuisse; & hanc ultimam nova hac subtractione sibi applicare intendit. Ergo &c. Prob. conc. Si peccavit graviter, dū voluit priorē mino-

rem summam retinere, etiam peccabit graviter, quando majorem sibi injuste applicare, atque retinere intendit: sed dum memor prioris summæ gravis accipit insuper minorem, istud intendit: ergo &c:

Confirmatur. Malitia retentionis est eadem cum malitia acceptio- nis; & malitia acceptio- nis à malitia retentionis non potest præscindi: Ergo si malitia retentionis illius gra- vis summæ est mortalis, etiam erit acceptio. Probatur antecedens. Pro illo primo instanti retinetur vel detinetur injuste tota illa summa.

Probatur. 2. Talis hac sua suble- cuta acceptio facit ut damnum communitati vel aliis illatum sit gra- vius quàm antea fuerit. Ergo pec- cat graviter. Probatur cons. pec- cabat graviter antea, inferendo prius damnum grave communitati: ergo etiam peccat graviter, inferendo & prius damnum grave communi- tati, & hoc posterius novum, cum hac ratione damnum ex priore gra- vi, & hoc ultimo levi conflatum in- tendat communitati inferre, quod utique est etiam grave damnum, consequenter à lege Justitiæ gravi- ter prohibitum.

Confirm. Qui pluribus damni-

cationibus levibus adjungit aliam adhuc in se etiam levem, videns se hac ultima completurum esse mag- nam damnificationem alterius, pec- cat graviter: ergo etiam qui videt se jam grave damnum intulisse com- munitati, hic & nunc atrem per- novam, etiam in se levem damni- ficationem majus quoddam damnum communitati illaturum, etiam pec- cabit graviter; cum etiam pro suo objecto habeat damnificationem gravem, ex priori gravi damno, & hoc ultimo in se levi conflatum.

Dices. Subtractio quatuor men-¹² surarum leviter duntaxat auget damnum grave jam antea illatum: ergo est tantum veniale. R. Dist. ant. tantum leviter auget, ut tamen cum priore unum damnum mor- tale gravius efficiat, quia etiam gra- viorem summam efficit, concedo. Ita ut hoc non fiat: negatur. Cum ponens ultimam in se levem abla- tionem ac damnum, bene advertat, se jam antea grave damnum intulisse communitati; neque istud repa- rare velit; hinc tam ex ultimo levi, quàm ex priore gravi conflatum damnum, quod utique est quid gra- ve, eidem est voluntarium, & con- sequenter graviter illicitum.

§. III.

Resolvitur tertium quæsitum.

An & quanta obligatio restituendi nostro Cajō incumbat?

- ¹³ **D**ico Cajum nostrum ad reparan- dum damnum toti communitati, vel eminentibus ab eo cerevisiam al-
bam ex gravi obligatum fore. Ita communis, & facile probatur; qui cunque alterum voluntariè, ac scien-

scienter damnificavit graviter, tenetur ex radice injustæ acceptionis reparare damnum datum: sed Cajus hoc ponitur fecisse: ergo &c. Probatur 2. Qui rem alienam adhuc apud se detinet, ex re accepta tenetur illam reddere: atqui noster Cajus adhuc istas ablatas mensuras saltem in æquivalenti apud se retinet, eò quod exinde factus fuerit ditior, & plus in suis rebus habeat, quam alias habiturus esset. Ergo.

14 Dices. Cajus nulli ex emptoribus grave quoddam damnum intulit: ergo non obligatur graviter: probatur antecedens, ponitur, quod è singulis dolis tres tantum vel quatuor mensuras cerevisiæ subtraxerit: er-

go &c. Respondeo 1. totam communitatem graviter damnificatam fuisse, & hinc merito & rationabiliter esse graviter invitam. n. 2. si iidem emptores pluries & aliquot annis emisent ab illo ejusmodi dolia, etiam his magnum damnum illatum fuisset, n. 3. tanta est obligatio, quanta est summa formaliter vel æquivalenter adhuc apud Cajum existens: sed hæc ponitur esse magna: ergo &c. n. 4. ex principiis istis sequeretur, nullam gravem obligationem restituendi incumbere ei, qui mille florenos diversis ablatos in exigua summa, formaliter adhuc apud se retinet.

§. IIII.

Resolvitur quartum Quæsitum.

Utrum affundere aquam liceat, ut dolia jam vacua adducta impleantur? vel suppleatur cerevisia, quæ ob moram distractionis interea evanuit?

15 **A**Nte responsonem supponimus, emptoribus nihil remitti de pretio pro integris doliis comparandis persolvendo, licet aliquot mensuræ desiderentur.

16 2. Emptores consentire in pretium, eò quod judicent tantam esse quantitatem cerevisiæ, quanta à vendente exprimitur. v. g. *Ein Bierfel. Ein Aßtel.* Consequenter hanc mensuram tanquam modum rei semper exprimi, & licet ab experientia emptores habeant, ut plurimum aliquatenus vacua dolia sibi

tradi, hunc tamen defectum iniquo animo & inviti perferunt, eò quod ab istis duntaxat venditoribus suam cerevisiam coëmere sibi liceat, his præmonitis.

Dico 1. Per se loquendo omnium mensurarum defectus emptoribus erit restituendus, vel minus consueto & ordinario pretium, correspondens defectui, accipiendum erit.

Prob. ex *Lege 4. ff. de actio: empti.* ibi. *Si modus agri minor inveniatur pro numero jugerum, auctor (id est ven-*

venditor) obligatus est, quia ubi modus minor invenitur, non potest estimari bonitas loci, quinon extat. Idem asseritur in *Lege 22. 26. 33. 34. § 42. ff. eodem.* Probatur ratione. In *cit. Lege 4. adducta*, nullius rei bonitas potest estimari quoad illas partes, quæ defunt: ergo mensuræ cerevisiæ, quæ defunt, non possunt estimari: ergo neque ullum pro iis pretium exigi.

Confirmatur. Si venditor affirmavit falsum quoad qualitatem: v. g. vendidit duodecim annulos pro argenteis, cum tamen ex illis duo fuerint cuprei ex *cit. LL. 22. § 34.* datur emptori actio ex empto adversus Venditorem: ergo etiam dabitur actio, si in quantitate falsum affirmavit.

Conf. 2. Emptores videntur suam intentionem alligare huic quantitati; & si rescirent, ipsisque facultas adesset emendi apud alium; vel pretium diminuendi, id facerent: ergo.

18 Dices: talis cerevisia venditur ad corpus, & in venditione ad corpus quantitas solum demonstrativè non autem taxativè exprimitur: ergo nihil de pretio potuit subtrahi ob aliquem defectum. *u. negando*, quod in venditione ad corpus universaliter quantitas solum demonstrativè exprimat. Contrarium etenim citatè à nobis *LL.* nec non experientia & communis praxis ostendunt. Ponamus enim aliquem distrahere res suas fasciatim, profectum etiam fuisse tali fascie contineri centuriam, si emens postea depre-

henderit, deficere aliquot ex numero centenario, consuevit talis venditor defectum supplere, & quidem propterea, quod numerus datus minor fuerit expressio, licet ad corpus fascem distraxerit.

Melius itaque dicetur, quod venditio ad corpus tunc fiat, quando totum corpus sive singulæ ejus partes venduntur, sive dein expressio quantitatis fiat taxativè, sive solum demonstrativè, venditionem autem ad mensuram fieri, cum sola illa quantitas, quæ exprimitur ac numeratur; venditur.

Dico 2. Ejusmodi defectum fore²⁰ suppiendum, etsi non dolosè, sed imprudenter aut ignoranter talia aliquantulum evacuata dolia fuerint distracta. *Ita communis TT. § jurisperit. cum D. Thoma 2. 2. q. 77. a. 2. in C. § P. Friderich de empt. p. 1. art. 2. n. 16. prob. in Lege Julianus 13. princ. ff. de actio: empti. § Lege tenetur: 6. ff. eodem.* Habetur, quod emptori adversus venditorem competat actio quantum minoris etiam tunc, quando emptori vitium mercis etiam per ignorantiam venditoris celatum fuerat. Probatur 2. Intentio talium emptorum est suum pretium alligare quantitati expressè, ita ut vel omnino non emissent, vel non tanto pretio si minorem quantitatem illam esse, antea rescivissent.

Dico 3. Ejusmodi officiali nequaquam licitum fore affusa aqua supplere defectum. Prob. ex assensione trium, quatuor, vel sex &c. Men-

Mensurarum aqua necessario cerevisia fit deterior cerevisia pura & impermixta. Insuper concessa semel tali praxi ut licita pluribus fraudibus via aperitur: ergo ejusmodi permixtio est illicita. Prob. cons. emptores volunt emere cerevisiam puram, ipsum etiam pretium a principe taxatum fuit pro pura & impermixta cerevisia, consequenter emptores decipiuntur.

Conf. Laym. Lib. 3. Theol. Mor. tract. 4. cap. 17. n. 15. Rebellus cum aliis, tunc solum concedunt vino affundi aquam posse, quando haec foret necessaria ad ejus coctionem & confectionem, aut vendibilitatem: ergo cum neque ista, neque alia causa dentur in cerevisia, non licebit aquam affundere.

Prob. con. 2. Mixtura rei melioris cum deteriore ab authoribus solum tunc permittitur, quando merx aliqua est notabiliter melior illa, quae communiter pretio legitimo venditur; ita ut ex tali mixtione mea merx reddatur similis rei, communiter vendi solita: atqui ex affusione aquae cerevisia non fit aequalis cerevisiae purae communiter vendi solita, aut saltem quam emere intendimus, & venditor promittit se vendere: ergo non licet aquam affundere, praesertim cum ex eo de pretio nec crucigerum remittant.

Dices: Bibentes non discernunt. R. 1. Bonam a mala facile discerni. R. 2. Licet ponamus eos non discernere, cupiunt tamen & jure merito exigunt puram cerevisiam, cui

ipsi, si voluerint, possunt aquam affundere. Accedit, quod emptoribus optabilius sit recipere dolia aliquantulum evacuata, quam aquis repleta. Ratio est, quod in hoc casu ipsimet bonitatem cerevisiae explorare possint, & dispicere, utrum adhuc aquae cujusdam mixturam cerevisiae bonitas patiatur. Quod si autem cerevisia jam antea mediocri bonitatis fuerit, affusa aqua ut omnino destruat, sepiissime eveniet.

Sed non immerito aliquis hic quaerit, quid igitur tali officiali faciendum? Resp. defectum esse suppleendum alia cerevisia; hinc dolia quaedam in hunc finem impendenda, & in rationibus principi reddendis annotandam quantitatem cerevisiae ad ejusmodi suppletionem applicatae; cum enim princeps debeat vi contractus dare quod justum & aequum est ementibus subditis, si quis defectus ab illius officialibus aut famulis commissus est, ab illis suppleri debet.

Quod si admonitus princeps, aut alii officiales remedium huic malo applicare negligant, extra culpam Cajus noster erit, si vasa ut accepit evacuata, ementibus distrahant, cum emptores malint cerevisiam bonam, licet emptam minorem, quam aqua corruptam & nullius valoris recipere. Videtur etiam ad hunc finem aptissima cerevisia, quae juxta formationem casus subinde ex dolis subtrahenda, ne ob illius effervescentiam effluat. Hac enim quantitas

Y

titas

titas tanquam pars quantitatis emptoribus promissa in horum commodum est applicanda, ac cætera evacuata dolia inde implenda. Hinc eam in suos usus nequaquam convertere Cajus poterit; vel enim cessante effervescentia, ac subtracta vel effluente aqua dolium adhuc manet integrè completum; & tunc reliquis doliis non plenis erit affundenda, si illa ipsa dolia finita effervescentiâ defectum habeant, hic mensuris extractæ cerevisiæ suppleendus denuo erit.

Id ipsum observandum erit in suppletionem cerevisiæ quæ subinde evanescit ob moram longiorem, quæ usque dum omnia vasa distrahantur, intercedere consuevit. Dein ut plurimum ab experientia cognoverit, Cajus, quot dolia communiter singulis anni temporibus distrahi valeant. Quod si itaque majorem, quam quæ commodè vendi possit, quantitatem eadem occasione advehi procuraverit Cajus, resultans ex hoc damnum nequaquam emptores, sed venditor debet luere.

Quid Præfecto nostro, ut communitati ex Principis, vel potius hujus Officialium culpâ illatum damnum reparetur, faciendum sit, huc usque examinavimus. Superest, ut etiam Præfecto suggeramus modum, ac praxes aliquas, quibus injustè à se damnificatæ communitati satisfacere, reparando illatum ei-

dem damnum, valeat. Puto imitandum ipsi esse mercatores, qui utentes minori mensurâ, aut leviori pondere communitatem pluribus minutis injustis damnificârunt. Considerandæ itaque, ac expendendæ erunt circumstantiæ, ut his perpenis modus aliquis huic fini per accomodus inveniatur. Quod si Princeps, & Officialia, admoniti, ut repleta dolia imposterum submittant, nihilominus perrexerint evacuata aliquantulum dolia submittere, judico ipsi Præfecto è Cerevisiâ à se coëmpta defectum istum tandem supplendum esse, usque dum pecuniâ in hunc finem impeniæ æquaverint summam, quam injustis suis praxibus communitati ablatum iniquè sibi appropriaverat. Cùm enim Emptores, si Princeps referta, prout deberet, dolia non submittat, jacturam aliquam patiantur, replendo ex suis impensis ejusmodi dolia, damnum à se Emptoribus antea illatum Præfectus tacitè compensabit.

Quod si hanc viam inire non possit, alia media, quibus communitati successivè compenset illatum antea damnum, excogitanda erunt. Casu autem, quo & hæc deficiant, iniquè partum lucrum in pias causas expendendum erit; cùm creditores in talem applicationem consentire meritò præsumantur, quando aliis viis sua debita consequi non possunt.